

Toimetus ja tallus
TALLINNAS,
S. Brookusmägi nr. 8.
Telefon nr. 158.
(Sõjawäe keskjaamast)

Toimetaja kõnetunnid
kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
Sõjawägede staabi väljaandel.

Tellimise hind:
1 aasta peale 40 marka
1/2 " " 20 "
1/4 " " 10 "

Kuulutuste ja teada-
annete hind: lga kor-
pusrea eest 2 marka.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.

Nr. 40.

Laupäeval, 2. oktoobril 1920.

II. aastakäik.

Sisukord.

Ametlik osa:

1. Väljavõtted Sõjainistri päewa-
käskudest.
2. Wabaduse Riisti saajate nimekiri.

Üleüldine osa:

1. Ohwitseride Kogust. (J. Soots.)
2. Ohwitseride Kogust. (J. R.)
3. Ohwitseride Kogu juhatusel walimise
teooriast ja praktikast. (H. Laretei.)
4. Weel sõdurite palladest. (K. K.)
5. Tehnika sõjawäes. (J. R.)
6. Lubendorffi sõjamälestused.
7. Kuulutused.

Ametlik osa.

Wäljavõtted Sõjainistri päewakäskudest.

Nr. 946-a.

Tallinnas, 17. septembril 1920.

Sõjawägede Ülemjuhataja poolt 18. 9. 19. kinnit-
tatud ja Warustuse ülema käsus 28. 9. 19., nr. 84
awaldatud toiduainete normi muutmiseks suurendan-
d 1-st oktoobrist s. a. alates wärskel loomuliha osainete
„suitsetatud liha“ ja „suitsuworsti“ päewase normi
24 solotniku pealt 36 solotniku peale.

|Kindralstaabi Kindral-Major **Varla.**
Sõjainistri eest.

Nr. 947 a.

Tallinnas, 18. septembril 1920.

Sõjawäe Ringkonna kohus mõistis 12. augustil
1920. a. Ruperjanowi partisaanide polgu leitnandi Eduard
Otto p. Grossschmidt'i ja ohwitseri asetäitja Uudo
Mihkli p. Einsild'i mõlemad S. R. S. § 232
p. 2 põhjal mõnesuguste iseenaliste õiguste ja aukraadi

kaotamisega teenistusest wäljajäetmisele; Einsild'i S.
R. S. § 141 ja 145 põhjal kahetsoks kuus kindluse
wangi; Ruperjanowi polgu leitnant Grossschmidt'i
süüdistusest S. R. S. § 260, 279 ja R. S. § 1629
järele ja ohwitseri asetäitja Einsild'i süüdistusest
S. R. S. § 260 ja R. R. S. § 140 järele õigeks;
R. S. § 152 järele Einsild'ile koostatud karistust
määrata aukraadi ja mõnesuguste iseenaliste õiguste
kaotamisega teenistusest wäljajäetmine. Allamleitnant
Johannes Kaarli p. Soodla õigeks S. R. S. § 910
p. b. põhjal. R. S. § 152 järele lõpulit koostatud
karistus Grossschmidt'ile, kes Sõjawäe kohtu otsusega
21. webruaril 1920 mõistetud kõigi õiguste kaotami-
suga 21. aastaks sunnitööle, määrata kahest aastast
sunnitööle, ja Einsild'ile kes, Sõjawäe kohtuotsu-
suga 21. webruaril 1920. a. mõistetud 6 aastaks
sunnitööle, määrata kuus aastat sunnitööle.

Kohtu otsuse põhjal sai see otsus mulle ettepanud
tergendamiseks.

Karistuse wäljakohtu otsuse järele 21. webruarist
1920. a. annan andeks. Jõusse jääb Sõjawäe Ring-
konna Kohtu otsus. Sell'ga on leitnant Eduard Otto p.
Grossschmidt ja ohwitseri asetäitja Uudo Mihkli p.
Einsild mõnesuguste iseenaliste õiguste ja aukraadi
kaotamisega teenistusest wälja heidetud.

Diskus läts seaduslikusse jõusse 15. augustil
1920. aastal.

Karistuse tagajärjed on ettenähtud S. R. S. art. 38.

Nr. 960.

Tallinnas, 21. septembril 1920.

Minul on teateid olemas, et mõnedest wäeosadest ja
asutustest paljud sõdurid erakorralises elawad.

Käsen 1-ks oktoobriks s. a. lõit sõdurid karmimatesse
mahutada, nagu jeda sifemäärustil nõuab.

Kui peale selle tähtaja weel keegi sõduritest erakor-
raliselt leiatakse, siis wõian wastutusele kõil tema otse-
pohesed ülemad, roodu ülemast alates.

Sõjainister

Kindral-Major **Tõnisson.**

Nr. 965.

Tallinnas, 22. septembril 1920.

Dma päewakäsu 1. 9. 20., nr. 865 muutmiseks
suurendan 20. septembrist 1920. a. alates hobuste
antawat päewast kaartenormi 6 naela pealt järgmiselt:

- 1) Kaskeweo hobuste 10 naela
- 2) Kergeweo ja ratsahobuste 8 naela ja
- 3) Puhfusel olijatele hobuste 6 naela päewas hobuse peale.

Üks osa sellest normist saab intendantuuri wälja-
antud, kuna puuduma osa wäeosad ise peamad muret-
seda, selleks otstarbeks Sw. War. Wal. Intendantuuri
Dsaonna laudu eelsummasid saades.

Dismist toimetada maakonna walitsuste poolt perioo-
diliselt digeks tunnistatud turu hindade piirides.

Warustuse Walitsuse ülema korraldusel Toitlus-
ministeeriumist wäeosadele otulubad muretseda.

Kindralstaabi Kindral-Major Larfa
Sõjainistri eest.

Wabaduse Risti Saajate nimekiri.

Wabariigi Walitsuse istangul 1. septembril ofustati
Wabaduse Risti põhikirja § 43 põhjal annetada:

- a) Wabaduse sõjas ülesnäidatud wahwuse eest
II. liigi Wabaduse Risti 2. järgu aumärgid:
Sakala part. 2. div. leitnant Johannes Holland;
Kalewi Malewa alam-polk. Oskar Luiga;
M/r. „Wambola“ wan.-leitnant Tiido Kraus;
S/l. „Lembit“ wan.-leitnant Jaan Klaar.
- b) Wabaduse sõjas ülesnäidatud wahwuse eest
II liigi 3. järgu aumärgid:

Sakala part. 2. div.: reamees Iwan Semjonow,
noor.-alamohwiif. Rudolf Tõidsepp ja Karl Pruul, wane-
mad al.-ohwitserid August Johannson, Eduard Karu, welt-
weebel Peter Madisson, junter Woldemar Erit, welt-
weebel Hans Keel, wan. alam-ohwiif. Joosep Aren,
noorem alam-ohwiif. Rudolf Rahn, August Weeber,
Juhan Peet, Jaan Helm, kapralid August Serfa, Joosep
Korts, Jüri Resküla, Jüan Neumann, Jaan Milištwer,
reamehed Jaan Oll, Jaan Lumi, August Sihan, Karl
Baamer, J. on Männik, Wiktör Kreustein, Märt Koff,
Johannes Tedder, kapral Märt Oskar, noorem alam-
ohwiif. August Koorits, wahmeister Eimar Wares,
telefonist Jüri Saks, reamehed Tõnis Pedak, Jaan Orle,
kapral Aleksander Kosin, noorem al.-ohwitserid Anton
Uut, Arnold Orit, wanemad alam-ohwitserid Theodor
Mölter, Karl Kuufik, reamees Tõnis Saarepera, alam-
leitnant Johan Pärnits, leitnant Artur Rehe, alam-
leitnant Jaan Bastisson;

Wälja batarei nr. 16.: ohwitseri-afetäitja Karl
Soomann;

Kalewi Malewa S. R. div.: lipnik Oskar Woff,
leitnant Arnold Reigart, al.-kapten Karl Paulus,
leitnant Aleksander Sõster, ohw.-afetäitjad Wladimir
Futš, Arnold Velias, Johannes Lepisto, Jakob Tabur,
leitnant Mikhail Müllerstein, ohw.-afetäitjad Artur
Tomson, August Enof, Boris Parm;

Scouts polk: wanem alam-ohwiif. Gustaw Walge,
kapral Alfred Stern, reamees Alfred Johanson, kapral
Jüri Korf, noorem al.-ohwiif. Woldemar Raastem.

Kalewi Malewa noor. al.-ohwiif. Paul Brinno,
kapral Gottfried Kangro, weltweebel Walter Dito,
noorem al.-ohwitser Karl Wilt, kapralid Mariin Sõster,
Woldemar Seiton, weltweebel Albrecht Reser, kapral

Nikolai Kleesmeat, weltweebel Arnold Rebast, reamees
Aleksander Karton, wanem alam-ohwitser Ernst Rähni,
noorem al.-ohwitser Richard Rusing, kapralid Jüri Eitlau,
Johannes Kalter, wanemad al.-ohwitserid Johannes Mii-
kas, Heinrich Trankmann, Roman Wahi, reamees Anion
Lunapuu, weltweebel Leo Weber, noorem al.-ohwiif.
Erich Jürgens, telefonist Aleksander Mohrberg, noorem
al.-ohwitser Harald Holm;

Kaperj. nowi part. polgust: nooremad al.-ohwitserid
Martin Oll, Jaan Sild, wanem al.-ohwitser Adolf
Luha, kapral Jakob Lõhmus, wanem al.-ohwitser
Johannes Koft, kapralid Aleksander Bedius, Albert
Willems, reamehed Heinrich Raam, Hugo Reinberg,
kapral August Haubumägi, reamees Peeter Kruusepp;
S/l. „Lembit“ merewäelased Albert Reis, Jakob,
Kronholm;

Kaitsjanowi bat. wanem. al.-ohwitserid Fedor Boris-
sow, Wassili F. dotow, Stepan Arhipow, reamees Petr
Demidow, wanem al.-ohwitser Aleksei Sergejew, kapralid
Aleksander Ber, Aleksander Erst, al.-lipnik Jakob
Safonow, weltweebel Semjon Mohow, Aleksei Smo-
rodin, wanem al.-ohwitser Iwan Komarow, kapral
Jaan Wemer, noor al.-ohwitser Gwrit Stepanow,
reamehed Dimitri Pawlow, Jegor Lawrentjew.

4. jal. polgust: leitnant Karl Piilberg, lipnik
Gustaw Draw, leitnant Eduard Paurmann, al.-leitn.
Aleksander Richmann, leitnant Eduard Murgussion,
al.-leitnant Johannes Tamm, kapten Friedrich Kahlberg,
lipnik Gustaw Voorents, kapten Jüri Pärmann, reamehed
Mihkel Kaurjas, Johannes Jürsion, Hermann Paesüld,
Priido Kaasik, wanemad al.-ohwiif. Aleksander Pihlat,
Walter Teets, noorem al.-ohwiif. Anton Simonson,
wanem al.-ohwiif. Willem Muut, kapral Johannes
Mitt, reamehed August Lais, Ruboif Puss, Aleksander
Linde, noorem al.-ohwiif. Hermann Jaltis, kapralid
Eimar Männik, Oskar Kään, Aleksander Eichbaum,
weltweebel Theodor Paks, Jüri Kelmser, kapral Jüri
Lubi, Johannes Tõte, al.-kaptenid Johan Purga, Dito
Janson;

1. jalawäe polgust: kantenid Hans Rebane, Oskar
Pajušson, leitnant Nikoloi Dutschinski, lipnik Paul
Müür, leitnandid Adolf Beachmann, Aleksander Uut,
wanemad al.-ohwitserid Jüan Leppit, Aleksander Paltson,
reamees Artur Sepp, kapralid Hans Liim, Rudolf
Mihk, reamehed Johannes Steinberg. Peeter Krusent,
wanem alam-ohwiif. Friedrich Pender, noorem
al.-ohwitser Aleksander Ringemaa, kapral Priidik Palm,
reamehed Johannes Wagar, Andrei Umb, wanem
al.-ohwitser Jüan Numann, kapralid Jüan Kruuskiwi,
August Kurik, wanem al.-ohwitser Joannes Tambet,
al.-leitnant Alfred Karllin, kapten Alfred R. stro, lipnik
Reinhold Miller, al.-leitnant August Leif, lipnik Johann
Henno, al.-leitnant Robert Sõdt, leitnant Aleksander
Paris.

Üleüldine osa.

Ohwitseride Rogust.

Wastus herra Heinrich Varetei kirjatuksi peale
„Sõduris“ nr. 39.

Et mitte pikka juttu ajada, lubatagu herra Varetei
kirjatüki kohta paar faktilist märkust:

1) Abiraha said minu mäletamise järele kõik Ohwitseride Kogu osakonnad, vähemalt iga diviis sai kindlasti. Sellepärast mõiks ehk küll kaebada, et osakonnad on vähem saanud, kui lestimatus. Aga ütelda, et ainult lestimatus on saanud, see ei vasta tõele.

2) Endine juhatus ootas üleandmist, aga mõtjaid ei leidu. Kui õige oleks, et endine juhatus ei annud asjaajamist üle, siis oleks ju uuel juhatusel sõjamister alati abiks mõinud olla, et ennast maksma panna. Mõi meil ülemust polegi siis?

Peale selle lubatagu veel märkida, et kui see, mis herra Laretei kirjutas, kõik nõnda oleks, siis ei mõjunud tema, kui uue juhatusse liige, kaasa, et see kõik saaks teostatud, mis tema kirjutas. Sest kuigi juriidiliselt saab vastutuse eest kõrvale puigelda, üteldes „ei antud üle“, siis on moraaliline vastutus ikkagi tema peal ametisse valimise päevast, ja sellest oleks ohwitseridel oma vahel küllalt.

Jaan Soots.

Ohwitseride Kogust.

Küll aega on sellest mööda, kui tehti esimesed katsed ohwitseride peret üheks korporatsiooniks koondada.

Alguses oli vii mõnigi huvitatud sellest küsimusest, ja esimeste sammude ja katsetuste järele otsustades mõis lootud, et tööd jõudis saad edenema.

Kuid ses lootuses peitsime iseendid, sest praegu on Ohwitseride Kogu asjad palju halvemas seisulorras, kui nad alguses olid. Alguses oli, ehk küll ajutine, aga siiski juhatus, kes põhikirja välja töötas ja asja kuni esimese ülalnimetatud koostulekuni viis.

See koostulek ei leidnud põhikirja mitte kõige kohasema olewat. Tehti otsuseks mõnda tema punkti muuta. Põhikirja ei leidnud kinnist. Ajutise juhatusse asemele valiti alaline ja miidi loial.

Praegu ei ole Kogul põhikirja, ega pole ka juhatus, sest osakondadest, kellele ette pandi põhikirja lõpulistult läbi maadata ja, kohaliku olusi silmas pidades, täiendusi teha, pole need parandatud põhikirja kavad tagasi jõudnud. Uus juhatus astus tegelikult etteotsa, ilma et tema oleks suutnud endiselt faktiselt asja üle võtta. Praegu aga — demobilisatsioon ja teistel põhjustel — on suurem osa liikmeid mõlemast juhatuselt lahkunud. Et kandidaate ei olnud valitud, on juhatus töövõimetu. Põhikirja, kodutord, aukoodeks ja palju teisi küsimusi ripuvad õhus. Üleüldine mulje on: Ohwitseride Kogu asi on soiku jäänud.

Süüdistada siin aga kedagi ei või, sest süüdistades ja arvustades tabaks igaüks kõigepealt iseennast. Süüdi on üleüldine loibus. Üksikud midagi ära teha ei suuda.

Kui aga asi jääda ei tohi, sest ajast maha jäänud varistab elu ise.

On's ohwitserid ainult, kes endid organiseerida ei suuda? On's poliitika ainultene jõud, mis inimesi koonduma sunnib?

Arvan, et ei! Ja sellepärast siis: — uuesti ja uuesti tööd. Katsume kõik uue jõuga käed külge lüüa ja organisatsioon lõpule viia, et võimalik oleks korraldust tööd hakata, sest tööd on palju teha.

Celolewal üleüldisel koostulekul (8. oktoobril) tulewad arvatavasti lõpulistule otsustamisele — teiste vähemate küsimuste hulgas — peaaegjalikult põhikirja,

kodutorra ja aukoodeksi küsimused, ja sellepärast oleks väga soovitatav, et osakonnad need küsimused enne läbi arutaksid.

Peale selle tuleb väljaastunud juhatusse liigete asemele uued liikmed ja nende kandidaadid valida.

Igatahes — ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.

37/IX 20.

J.R.

Ohwitseride Kogu juhatusse valimiste teooriast ja praktikast.

Heinrich Laretei.

Jf. Jaan Soots'i artikkel „Sõduris“ nr. 37 — Ohwitseride Kogu juhatusse valimiste teooriast ja praktikast — sunnib mind sõna mõtma ideolude valgustamisest, mis lugejatel teadmata, ja mis jf. Soots tähelepanemata jätnud, loodan et mitte sihilikult.

Jf. Soots ütleb: Praktika olla näidanud, et juhatus, mis koos seisab Tallinnas elavatest ohwitseridest, suudab edukamalt töötada ja on rohkem ära teinud, kui juhatus, mis „frondimeestest“, s. o. väljaspool Tallinna elavatest ohwitseridest koos seisab. Kuna meil Ohwitseride Kogul ainult üks juhatus on olnud, siis tuleb seda mõista nõnda, et esimene juhatus on rohkem ära teinud, kui teine juhatus.

Ilma et hindama hakata ühe või teise tööd, mida teeb Ohwitseride Kogu peakoostulek, tahan näidata, et võrrelda nende kahe juhatusse tööd on võimata, kuna nende töötamise tingimised koguni lahkumise lähewad. Enne aga paar sõna „staabi- ja „frondimeeste“ juhatusdest, nagu neid jf. Soots nimetab.

Esimeses juhatuses oli neli isikut staabisi ja üks väljaspoolt — frondimees admiral Pitka. Nii siis neli Tallinnas elusewat ja üks, aluses suuremat osa aega väljaspool olem ja hiljem küll Tallinnas.

Teises juhatuses on ka neli Tallinnas elusewat, ehk küll mitte staabis teenimat ohwitseri ja üks, kindral Tõnisson, väljaspoolt.*) Kaste on ka sarnast juhatusi nimetada väljaspool Tallinnat elusewate ohwitseridest koostuletud juhatuses.

Tekib küsimus, kust on siis jf. Soots leidnud selle „frondimeeste“ juhatusse, millel nii suur praktika olnud, et selle tag järgel „staabimeeste“ juhatusi kiitma mõiks hakata? Seda ei ole olemasti.

Küüd edasi. Teine juhatus valiti aprilli kuu lõpul, kuid senni (kunni 9. septembrini, mil Tallinnast ära sõitsin) ei ole esimene teisele juhatusi veel mitte üle andnud, vaatamata mitmekordsete nõudmistele ja lubadustele peale. Tean ka tõendada, et ta alles augusti kuul raharaamatuid hakkas korraldama, ja see ongi talituseks üleandmisel.

Mis järgneb sellest?

Õsteteks — esimese juhatusse edukas tegewus, mille üle selle fakti põhjal lugejad otsustagu, ja teiseks, et teine juhatus ei ole saanud seni oma tegewust alata, sest ilma rahata ja majanduse tundmata ei saa juhatus

*) Boll. Baskar ei ole juhatusse liige, vaid wanemate nõu-
togu liige, mida jf. Soots protokollist teada saaks.

hõbada. Järgnevalt ei ole ka olemas mingisugust praktikat, mille järel võiks võrrelda nende kahe juhatusetegevust.

Tegelikult oli asi järgmine. Mai kuu algul võttis teine juhatuse esimehe sekretäri käest Ohvitseride Kogu „jookswa“ — igapäevose asjaajamise üle, sekretäri teadaande põhjal, et viimane ei saa seda jatkata sõjaväe teenistusest wabanemise puhul. Seda tehti lootuses, et endine juhatuse kõige kiiremalt ka rahaasjanduse üle annab. Kui seda ei sündinud, kuiskus teine juhatuse wanemate nõutogu kottu, kes kohuseti tegi asjaajamist 20. juulits üle võtta. Sellest anti viimasele juhatusetele teada, kuid 20/VII ei ootud asjaajamist üle, lubades seda mõne päeva pärast teha. See „mõni päev“ lõbus kunni septembri kuuni.

Augusti kuu lõpul teine juhatuse, nähes, et esimehe käest asjaajamist üle ei saa võtta, ja otsusele jõudes, et ilma sellela isegi jookswate asjade (peaasjalikult kasino tegevuse) ajamine võimatuks muutub, andis esimehele juhatusetele kirjaliselt teada, et ta ka jookswa asjaajamise endisele juhatusetele tagasi annab, vastutust oma tegevuse eest täiel määral Ohvitseride Kogu peakoosoleku ees oma peale jättes.

Arman, et need faktid lubavad otsustada esimehe kui ka teise juhatusetegevuse üle, kuid mitte kuidagi võrrelda nende tegevust, mida võrrelda ei võigi. Ei või siin juttugi olla juhatusetegevuse praktikast.

Tartus, 17. sept. 1920.

Weel sõdurite palkadest.

Et sõduri palgaolud loid kõne alla on võetud, siis lubatagu ka mulle sel puhul mõni sõna ütelda.

„Wabas Maas“ nr. 196 kirjutab Karl Paht: „Kes iltagi sõdur on olnud, see teab väga hästi, mis võib õige peale hakata 200 margaga, mis dieeti saunas-käimiseks ja pesupestamiseks ei jattu. Ka toiduolud ei ole sugugi roofilised, mille peale tuleb isegi hull raha ära kulutada. . . . Kui arwesse võtta, et kõigil ametialadel palkasid ja elukalliduse protsentisid mitmemõrra on tõrgendatud ja ka ühel osal sõjaväelastel, nii ei jäägi muud üle, kui sõdurite palgad ümber normeerida.“

Ütleme kõhe lausa, et minu arwates sõduri palga tõrgendusest praegustel oludel juttugi ei või olla. Olen täiesti ühes arwamises „Sõduri“ artikli autoriga minewasest numbrist, et isamaa kaitsmine on iga kodaniku aukohus, aga ei mitte mingisugune palgaline töö. Sõduri teenistus on ju dieeti kooli käimine, kus teda oma isamaad kaitsma õpetatakse. Koolis käijale ju palka ei makseta selle eest, et ta koolis käib. Ja et sõduril õppuse kõrwal wahete-wahel ka wahiteenistust tuleb pidada, see on ju ka üks wiis tema kasvatamisest kohusetundele.

Täiesti arusaamatuks jääb, mis tahetakse welda lausaga, et 200 margast ei jattu dieeti saunas-käimiseks ja pesupestamiseks. Et ole ju sõduritel sunduslik prii saun. Või misugust sauna nõutakse siis? Või peaks sõduri palk niisugune olema, et ta restoranis söömas võiks loia ja enesel pesunõust pidada? Mis peaks see sõdur sõjamaal peale hakkama, kus niisugust komforti ta suure raha eest saada ei ole?

Tõesti, niisugune sõjawägi ei ole sõjawägi. Parem on, et meie enestele niisugust üleüldise ei soetatks.

Sõjateenistus on kool, kus iga sõdur oma tarbeid ise peab täitma õppima: pesu pesema, riideid parandama, kasarmut koristama, puid lõhkuma jne. Kuigi mõnel ka raha jattuks, et neid kohustusi enese eest teha lasta, siiski peab ta neid ise tegema.

„Ka toiduolud ei ole sugugi roofilised“. . . . Ja sellel ausa tööga end elatajal on nad roofilised? Palgast juba keegi meil nüüdse ajal kõige paremini süüa ei saa. Sõdurid saavad iltagi oma 1½ naela leiba päewas, millest tseimehed ainult ühe kolmandiku saavad. Tõesti, toirlusa al meie riigi'lt rohkem nõuda ei või. Küll aga wõime ja peame nõudma, et see osa, mis mille määratud, meile ka kätte antaks ja et ta tootmisest tõibuslit oleks.

Palkade tõrgendamisega meie kaugele ei saa. Aeg oleks ka kodanlikes teenistuses palkade ülestõhutamisele piiri panna. On viimane aeg selle peale mõelda, kuidas elukallidust alandada. Ja selleks on praegu Britsisel koosolemal riikide finants-konwarentsil inglaine lord Chalmer ainutse õige tee näidanud, weldes: We must all work hard, live hard and save hard — Meie peame kõid tõwasti tööd tegema, kasiinalt elama ja tõwasti kogu hoidma.

Mina tean väga hästi, et ilusad sõnad midagi ei maksa. Sellepärast tuleks küll igal pool wäewõimuga lohemisele piiri panna ja inimesi tööd tegema sundida. Kui palju on meil tööd teha, loomat, ilusat tööd, mida armastuse ja ondumusega peaks tegema. Kuid puuduvad tödtegiad. Linnad ja alewid aga kuhisewad igasuguste logeletest ja angeldojatest, kes oma umbruse peale ainult demoraliseeriwat mõju awaldawad. K. K.

Tehnika sõjawäes.

J. R.

Kas tulewikus sõjad saawad olema, wõi mitte — selle kohta ei wõi keegi midagi kindlat welda; küll aga võib selle üle waielda, sest on olemas lahtuminewaid arwamisi.

Kõrwale jättes igasugused arwamised ja põhjendades siin kohal ainult selle peale, et inimeses veitum kurjus ja temaga kaasaskäim eluwõitlus igapäewoga ning filmapaistwast kaswab, wõi oletada, et tulewikus saawad olema niihästi katelused üksi'ute inimeste wahel, hõdrumised peredes ja seltskonnas, wõitlus rahwa sihtide ja rahwuste wahel, kui ka sõjad riikide wahel, sest on ju sõda frejama katelus, mis kurjusest wälja kaswab, ainult suure maastabis.

Lühidalt: — oletame, et sõjad saawad olema.

Misugused saawad aga need sõjad olema? Wastata pole raske: Nad saawad tehnilised sõjad olema, s. o. — kus sõja tehnika äärmise wõimaluseni ära kasutatatse.

Viimane ilmaõda näitab seda meile selgesti, et inimese jõud ja wahwus midagi ei maksa igasuguste autode, juhitate õhulaewade, soomusrongide, suur-tükide ja tankide ees. Hüglasuurest ja wahwatest menelaste kogudest said sama suureid lihhunnituid salslaste tule all, ja salslasted ise, kes liitlastest oma tehnilaga maha jäid, olid sunnitud ettepanud tingimistele olla kirjutama.

Sgatahes võib kindlasti ette welda, et tulewases sõjas wõidab see, kes tehniliselt tugewam, olugi, et tema wastase wäed arwu poolest suuremad.

Iseäralise tähtsuse omandab aga sõjaline tehnika nendes riikides, kus suurt sõjaväge kokku ajada pole võimalik inimeste puudusel.

Nende riikide hulka kuulub ka Eesti.

Kui meil rahu tahetaks, siis peame sõja vastu valmistama, sest seni on maksju ikka see wana roomlaste ütetus: „Si vis pacem, para bellum“

Sõjavalmis ollakse siis, kui on sõjavägi.

Kui meil üleüldise saab olema sõjavägi, — olgu tema ala ine wõi taetud näol, see ei puutu küsimusse — siis tuleks selle üle mõelda, misjagune tema peaks olema tehniliselt küljest waadates.

Suur sõda näitas, et jalavägi — see endine „lahinguwäljade kuningas“ — oma sellekohase tähtsuse on kaotanud. Inglise ja prantslaste tankid ei oleks suutnud ka kõige wahwamad Saksa jalaväe rügementid oma pääsitule ja tikkudega tagasi hoida ka siis, kui nende read suurtükilistest puutumataks oleks jäänud. Aga seda ei olnud. Aeroplaanide ja suurtükide pommid tegid oma häwitustööd ja valmistasid pealetungimist ning toetost oma tankide ja jalaväe, mis seda vähemate kaotustega eesmärgile jõudsid, mida suuremad tagajärjed suurtükide ja aeroplaanide töö olib. Tankistuseks liitlastele oli sakslaste tehnika, mitte aga nende jalavägi. Oles sakslased osa oma jalaväest tehnilisteks vägedeks ümber muutunud, siis ei oleks wähest liitlased sammugi edasi saanud.

Jalaväe tähtsus on sedawõrd langenud, kuiwõrd tehniliste vägede tähtsus on tõusnud. Kui wastasel tehnilisi wägesi ei ole, võib hädakorral ka tema jalaväele jalavägi vastu panna. Parem oleks muidugi, et wastase jalaväe vastu tehnilisi jõudusi tarwitaks, sest siis võib alati julge olla wõidu peale. Kui aga wastase wäl tehnika abits, wõi kui see wägi suurelt osalt tehnilistest vägedest koos seisab, siis pole palja pääsiga midagi ära teha.

Kui jalaväe tähtsusest tulewates sõdades üleüldise rääkida, siis võib seda ainult sel mõddul, misjagusel määrat mandreerimine nendes sõdades võimalik saab olema. Suuremat si mandreerimistest ei wõi juttugi olla, sest seda näitas meile iluafõja lõpp liitlaste ja sakslaste juures; seal wõideldi iga samm peal, sest iga samm oli kindlustatud, ja kindlustused ei olnud mitte üksi niidina wäljatõmmatud kaewitute riba, mis wõimaldab suurejoonelist mandreerimist, waid eelolewasse laugusele tabu kindlustatud raidonide wõrk, millede waldamine ainult tehniliste vägede abil sündis.

Kuid siiski peab jalavägi olema, — ainult märkja wähe-mal arwul, sest wähe-ma tähtsusega mandreerimine on igaigi tarwilik — ja iseäranis pealetungimise poole.

Wastupanejal läheb jalaväe weelgi wähem tarwis aktiivseks koitsiks ja igajagusteks liitwäerimisteks.

Kokkuvõttes ütleksin lühidalt: Selle tõttu, et igal pool sõjaväe tehnika tõusnud ja et meie alati wastupaneja osas soame esinema, peame meie ka sõjaväe tehnilis külge tõstma, olgu see kas wõi jalaväe arwel.

Kuid meil oldakse nähtawasti teisel arwamisel, sest teist ei suuda kuidagi seletada seda waadet ega neid samme, mis tehniliste vägede kohta awaliks tulnud. Kui nii edasi mõeldakse sammuda, siis meie küll laugule ei jõua ja saame peagi taetama needti tehniliste vägede üksused, mis meil olemas ja millede kohta, mõned üffitub wäljearmatud, midagi wäga pole kuulda olnud just nende poolt, kes nende kohta midagi wälda wõtsid, see on — kaewitute elanikkude poolt.

Soomis wäga, et see heal mitte hündjaks healeks kõrbes ei oleks ja tulewiku ees wastutawad ringkonnad aegsasti omad waated, sammud ja töö ajatohaseks muudaksid.

Ludendorffi sõjamälestused.

Järg.

Seisuford 1916. | 17. aasta wahetusel.

I.

1916. aasta nii õnneliku lõpu peale waatamata olid uue sõja-aasta wäljawaated ometi wäga tõsised. Oli kindel, et liitriigid ka 1917. aastal äärmiselt oma jõudu pingutwad, mitte ainult oma kaotuste katmiseks, mis neil täiesti võimalik oli, waid ka wägede suurendamiseks üle endise piiri, et oma arwulist üliwõimu weelgi tõsta. Nad pidid võimalikult warakult, weel tugewamalt kui 1916. a. sügisel, meie wäsimud wägedele kallale tungima, et lõpuwõitu saawutada.

Prantsusmaa oli juba iseoma pojad wälja annud. Tema pataljonides oli nelja roodu asemel weel ainult kolm. Temal oli aga asumaadel rikkalik inimeste tagawara, mida ta nüüd ikka enam ja enam tarwitama hakkas.

Inglismaa täiendas ja suurendas oma wäge.

Wenemaa iseäranis wõttis uusi korrakuid ette. Ta jättis oma diwisjonidesse 12 pataljoni, patareidesse ainult 6 suurtükki ja moodustas ülejäänud 4 pataljonist ja iga patarei 7. ning 8. suurtükist uued diwisjonid. Selles ümbermoodustamises peitus suur jõukaswamine.

Rumeenia sõjaväe pidid Prantsuse ohwitserid uuesti korrakdama ja õpetama. Et mõlemad hingelaadi poolest sugulased ja et prantslastel rumeenlaste, nimelt Rumeenia sõjaväe peole mõju on, siis wõis ette näha, et Prantsuse ohwitser rumeenlaste hingeellu suudab tungida ja palju wõib korda saata.

Pidi ka oletama, et Austria-Ungari sõjawangidest ning Venizelose greeklaste uued wäejaod kokku seataks.

Selle vastu ei wõinud Saksamaa ja tema lepinglased midagi waekawsti heita. Ulema wäejuhatuse poolt kawattatud suurtükikwäe suurendamine ja 13 diwisjoni moodustamine polnud täiewäärtusline jõe juurdekawamine, sest see nõrgendas olewaid wäejaugusid. Jalaväe-pataljonide moodustamine oli võimalik ainult endiste pataljonide nõrgendamise ja jookswa asematerjali tarwitamise waral. Tõelik jõukaswamine oleks wõinud sündida Poola sõjaväe asutamise kaudu. Peagi oli näha, et see samm ei õnnestaks. Nõnda ei jäänud midagi muud üle, kui Saksamaalt ja mujalt lepinglaste maalt niipalju inimesejõudu muretseja kui wähegi võimalik.

Maenlaste arwuline üleolek omandas liitriikide sõjatõdustuse arenemise tõttu hädaohhtlikult palju jõudu juure. Tõdustus oli täiesti sõjaliseks muudetud. Kaugule ulatavad sunniseadused pandi tõeliste kohta maksma ja nendega oldi ilma osustama wastusisemiseta nõus. Tõdusud olid tarwilikud määrat saadawal. Tooresmaterjalist polnud puudus, tödowiljus polnud langenud, elu läks liitriikides oma harilikku rada. Ilmameri oli nende päralt. Põhja-Amerika ühisriigid

aitasid kõige suuremal määral ja tootasid ka uut. Liitriikide sõjawäe tehniline varustus omandas ikka suurema täiuse ja jõu, nagu seda tänini veel kunagi polnud nähtud. Eäänes oli see juba halastamata terawusega ilmsiks tulnud. Ka idaliini wõitlustes 1916. aastal oli selgunud, et wõitlusabinõude tehniline külg, isearanis lastemoona rohkus, on kasvamas. Wenemaa oli ise oma sõjatööstuse osalt Donetsi kiviõli-ringkonda asetanud ja teda tubliski suurendanud. Jaapan andis ikka usinamalt. Murniani raudtee walmisfaamimisega ja Siberi raudtee tehnilise seiskorra parandamisega pidi ka sisewedu Jaapanist, Ameerikast, Inglis- ja Prantsusmaalt suurenema.

Liitriikidel oli kõigil wõitluswäljadel wõimalik oma arwulist ülekaalu veel uute wägewate tehniliste jõuhallikate kaudu kaswatada ning meie wägesid veel suuremal määral purustada, kui see Somme lahingus ja Verduni all oli sündinud.

Jõu tõstmiseks pidi ja wõis meie tööstus palju teha. Wõin ette näha, et siin palju aega kulub, enne kui sõna teoks saab. Oli kindel, et meie warustuskorjad kõige oma suure tootawuse peale waatamata, kuigi nad kaks korda rohkem töölisi saaksid, kunagi waenlasele selles, milles ta ette jõudnud, enam järle ei jõua, kui aga waenlaste tööstus segamata rahuajataolistes oludes edasi wõib käia. Jõudude tasakaalu polnud seega siis neil oludel mitte wõimalik kätte saada.

Et meie inimeste kui ka sõjawarustuse poolest palju nõrgemad olime, siis omandas tähenduse sõjawäe korraldamine kaitsewõitluste mõttes. Et teda selles sihis kõige suurema jõupingutusega pidi warustama, organiseerima ja õpetama, see oli selge. Kõigele tarwilikule oli alus pandud. Aga me teadsime, et waenlane meie uutele wiisidele peagi kohaneb. Meie ettejäudmine oli ainult ajutine.

Ülem wäejuhatus pidi arwesse wõtma, et waenlase ülekaal inimeste ja warustuse poolest 1917. aastal veel tuntawamalt awalikuks tuleb kui aastal 1916. Ta pidi kartma, et mitmes kohas juba warakult „Somme lahingud“ lõktele lööwad, millele meiegi wäed kauemat aega vastu ei suuda panna. Ja nad suutsid seda wähem, mida wähem waenlane puhkamiseks ja warustuse muretsemisega aega andis. Meie seiskord oli haruldaselt raske ja peafeteed wõis waewalt leida. Kallaletungimise peale ei wõinud me mõeldagi, tagawarad pidi hoidma waenlase tagasilöömiseks. Ühe wõi teise liitriigi kofkulangemist ei wõinud me loota. Sõja edasiwenimisel näis meie kaotus paratamata olewat. Etsaks tuli veel, et ka meie majanduslised alused kurnamis sõja tarwis wäga ebakohased olid. Kodus oli meie jõud raskesti tabatud. Murega mõtlesime oma eluülespidamise, aga ka hingelise jõu peale. Meie ei töötanud waenuliste rahwaste psüühse wastu mitte näljablokaadi ja propagandaga. Tulewiku wäljawaade oli haruldaselt tõsine. Rahustus peitus ainult uhtes mõttes, et me tänini tugewamale waenlasele vastu olime pannud ja igalpool oma piiridest üle olime jõudnud.

II.

Kindralfeldmarschal ja mina olime seiskorra tõsiduse üle täiesti ühel arwamisel. Seda arwamist polnud me äkki wõitnud, waid oma praegusesse ametisse astudes 1916. a. augustikuu lõpust saadik pikkamisi omandanud. Selle arwamise tagajärjel oli

juba septembris käst antud lääneliinil suurte seljaguste seiskordade ehitustega peale hakata: Siegfried-seiskord Urras — Cambrai — St. Quentin — La fère — Dailly (Alsne peal) liinil pika Albert — Roye — edelas Noyon — Soissons — Dailly (Alsne) liini lühendamiseks, kuhu juba tugew kowerdus fisse oli rõhutud, ja St. Mihieli looga dienduseks lõuna pool Verduni Etain — Gorzi liini ees Michel-seiskord. Neil strateegistel seiskordtel oli see hea omadus, et nad liini lähendasid ja jõudu kofku hoidsid; nendesega tagajärel walmistati kawakindlalt ette. Kas sinna tagasi tuleb minna ja kuidas neid seiskordhi tarwitada, oli 1916. a. septembris olles lahline küsimus. Esmalt pidi aga need seiskordad walmis ehitama. Pöörduin wäga suurte nõuetega töötajadude asjus kodumaa poole. Saadud jõudu jätkus ainult lääneliini tarwis, idas pidime wastawatest seiskordadest lahti ütlema.

Seiskordade walmistamine, sõjawäe õpetamine kaitsewõitlusteks ja kodumaa käest töötajadude nõudmine olid tähendusrikkamad abinõud sõjapidamises. Nad wõisid lõpuotsustuse edasi lükata, kui walitjusel korda läks rahwast kindlasti sõja heaks tööle panna. Kuid nad ei wõinud kunagi õnnelikku sõjalõppu tuua. Sellepärast jäi tulewik täiesti segaseks, juhustega ei tohi aga soldat rehkendada; nõnda omandasid weeluste paatide ja rahu-küsimus meie filmas era-kordse tähenduse. Küsimuses seisis rahu, seisis lüüasaamine ilma „piiramata weeluse sõjata“ wõi wõidu wõimalus just selle sõja läbi, kuna me merel oleksime pealetungimisele üle läinud ja maal end ainult kaitsnud.

Äärmus „piiramata weelune sõda“ pole täiesti kohane, nagu seda ka „hoolimata weelune sõda“ pole. 1916. a. septembris oli riigikantsler oma mõtetega selle kallal ametis, kuidas president Wilsons rahusobitajaks saada. See oli nii mitmeski kohast Sakamaal kõige kõrgemal määral wastumeelt, sea et Ameerika ühekülgne liitriikide toetamine kaswawd kibedustunde oli tekitanud. Riigivalitjusel polnua kerge sellest meeolust tähelepanemata mööda minni. Selle peale waatamata ilmus riigikantsler ometi keisri juure ettepanekuga, saadikule krahw Bernstorffile selleks näpunäiteid anda, et president Wilsoni poole pöörataks soowiga, rutuliselt — igatahes enne uusi walimisi nowembri lõpul — riikidele esineda rahupakkumisega. Mina olin sellega täiesti nõus ja sihemiselt rõõmus, kuigi ma eneste waenlaste häwitustahmise hindamise tagajärjel ettepaneku kohta umbusklikuks jäin. Nende wäljawaated 1917. aasta kohta olid meie omadest sedawõrd paremad, et mina president Wilsoni rahusammu tagajärjes kahlesin, kuigi ma teda lootsin. Suure põnewusega ootasin, kas president oktoobris sellekohase ettepanekuga esineb. Aga tema uuesti walimise päew ja terwe november läks mööda, ilma et ta oodatud samm oleks otustanud astuda. Ma ei rehkendanud enam tema wahesobitusega.

Üüüd esines krahw Burian ettepanekuga, neljaleping astugu ise samm ja pakkugu waenlastele rahu. Mina olin ka selle ettepaneku wastu umbusklik, kuid katset wõis ju teha. Ainult pidime meie kõigest eemale hoidma, mis nõrkuse märgiks oleks wõinud olla. See oleks rahwa ja wäe peale rõhuwalt mõjunud ja oleks liitriikidele ainult uueks kihutuseks olnud, omi jõude pingutada meie mahaldõmiseks. Selles rahusammus töötasin mina sel määral kaasa, nagu riigikantsler

mind oja saskis wõtta. Et waenlases mitte wale-
mõtet aratada, nagu ajaks meid nõrkus, palusin mina
oodata, kuni Kumeenia sõjakäik teatud lõpule jõuab.
6. detf. langes Buarest ja seega pidasin ma sõjalise
seisukorra sedawõrd kindlaks, et ma rahuettep-
aneku awaldamise juures enam ei kõhelenud. Ka abisõjatee-
nistus, mis wahe peal seaduslikult kindlaks oli mää-
ratud, aratas kõikumata tahtmise ilmet rahuettepaneku
tagasilükkamisel edasi wõidelda.

Ketsri Majesteet oli täieliku huwiga rahusammu
tähele pannud. Tema kõrge wastutustunne, wõima-
likult ruttu ilmale rahu tagasi anda, tuli selgesti ilm-
siks. 12. detsembril awaldati neljiklepingu rahuette-
panek. Rahutingimiste üle wahetati mõtteid ja need
pidid krahw Bernstorffile 29. jaanuaril saadetud
juhatuskirjas oma wäljenduse leidma.

Wastukaja, mille rahuettepanek liitriikide aja-
kirjanduses leidis, oli wäga tagasihiruw. Kõkkuleppi-
mise wõimaluse peale liitriikidega polnud warsti enam
mõelda. Nad olid end lubaduste ja salalepingutega
sedawõrt sidunud, et neid tingimisi ainult meie täieliku
wõitmisega wõis täita. 30. jaan. ilmus liitriikide
wastus, tema pidi igasuguse kahtluse nende häwituse-
tahtmise üle kõrwaldama. Ettekäine, nagu oleks meie
ettepaneku toon algusest saadil kordamineku wõima-
tuks teinud, pole põhjendatud. Kogu meie seisukorra
kohaselt pidime ometi kindlat keelt kõnelema. Mina
olin ka sõjalistes huwidest selle poolt. Meie sõjawäed
olid suurt toime saanud. Kuidas oleks pidanud nad
seda mõistma, kui me teistil oleksime rääkinud. Rahu-
ettepanek ei tohtinud sõjawäe rüüstusjõule kahjulikuks
saada ja polegi ka saanud, sest ta jäi alguses eraldi
ja wäe waim oli alles hea. Kui liitriigid ausalt
õiguse ja leppimise rahu tahtsid, siis pidid nad läbi-
rääkimiste lauda ilmuma. Siin wõisid nad oma nõud-
mised awaldada. Oleksid läbirääkimised Saksa asemel-
kude maadeaahnitsemise himu tagajärjel äpardanud,
siis oleks liitriigid õigustatud olnud meie tegumisi
kohta tähendama ja oma rahwaid uuesti wõitlusele
kõhutama. Aga meie poleks suutnud juba siis rahu
igatsawat Saksa rahwast enam wõitlusele ajadagi. Veel
wähem oleksid sõjast tüdinud lepinglased meiega kaasa
tulnud. See lihtne mõttekäik tõendab uskumapanewalt,
et meie õigluse ja leppimise rahuks waimis olime,
kui me rahuettepanekuga esinesime.

Liitriikide eitaw wastus siin ja ka pärastistel juh-
tumistel näitab niisama selgesti, et nad mingisuguseid
läbirääkimisi ei tahtnud, mis kogu maailmale meie
walnisolekust rahutegemiseks oleks wõinud teatada.
Nad kartsid seeläbi häwitustahtmise nõrgenemist iseoma
laagris ja tahtsid meid rahus ometi otsustawalt
tabada ja nõrgendada.

Wahepeal oli president Wilson ometi 18. detf.
sõdiwate riikide poole märgufirjaga pööranud, et
„kõigilt sõdiwailt riikelt nende arwamisi kuulda tingimiste
kohta, mille põhjal wõimalik oleks sõda lõpetada“.
President tahtis nähtawasti mõlamapoolsed tingimised
tasakaalu wiia ja mingisugusel keskjoonel ühinemise
saawutada. Tema mõttes rahu peale, kus poleks
wõitjaid ega wõidetuid. Märgufiri anti 21. ära.
Sellest Wilsoni kawatsusest oli riigiwalisusele juba
nowembris teatatud. Kauast wiivitust arwesse wõttes
pidi kahtlema, kas president oma kawatsuse täide
saadab. Üksikasjaliselt ei tunne ma aga walitsuse
mõttekäiku mitte.

Neljiklepingu riigid panid juba 26. detf. ette, et
sõdiwate riikide asemikud peatselt kokku tuleksid kusagil

erapooletul pinnal. Nad põikafid Wilsoni kawatsus-
test kõrwale, kuna nad ju ise oma wastastega asju
tahtsid ajada. Arwesse wõidi ehk siin wõtta Saksa-
maa meeoleolu Ameerika wastu. Liitriigid asusid
täiesti eitawal seisukohal. Nende 12. jaan. antud
wastus finnitab nende 30. detf. awaldatud
märgufirja ja temas awaldus häwitustahmine
ehk weel terawamalt. Wäljenes Lloyd George'i
raudne tahtmine, kes detsembril algul Inglismaa
riigiwalisuse ka wormilikult oma kätte oli wõtnud.
On hea, kui liitriikide märgufirja meie rahuettepaneku
ja Wilsoni märgufirja kohta ikka ja jälle uuesti
loetakse. Nõnda selgib ikka rohkemate arwamine
wõimaluse kohta lepperahu teha.

Nõnda läksid mõlemad katsed, rahule lähemale
peafeda, nurja. Liitriikide tahtmisel pidi sõda edasi
kestma. Sõja pidi osustama ainult sõjariist. Eipu-
firjaks wõis olla ainult wõit wõi lüüasaamine. Sellest
järgnes siis uus suur warustamine ja sõjatahtmise
alalhoidmine, nagu seda meie ettepanekudki püü-
sid, kuid ka kõigi sõjaabinõude tarwitusele wõtmine,
mis Saksamaal saadawal olid.

III.

Meie seisukorrast arusaamise tõttu ja meie nüüd
õigustatud umbuslikkuse tagajärjel rahutegemise õnnes-
tamise kohta olime meie kindralfeldmarschaliga juba
warakult oma sõjaliste arutuste jekka wõtnud weelaluse
sõja küsimuse tema terawamal wormil — sulutud
piirkonna sõjana.

Piiramata weelaluse sõda oli wiimaseks abinõuks
saanud, et sõda määratud ajal wõidurikkalt lõpetada.
Kui weelaluse sõda siin otsustawalt wõis mõjuda —
ja merewalisus arwas seda — siis oli tema tarwi-
tusele wõtmine meie seisukorras sõjaline kohus Saksa
rahwa wastu.

Nagu tähendatud, olime meie 30. augustil piira-
mata weelaluse sõja wastu, juure lisades, et meie ei
arwa weel õiget filmapilku kätte jõudnud olewat.
Riigikantsler v. Bethmann tegi seda siis kindlaks ja
lisas juure, et tema tulewikus piiramata weelaluse
sõja — sulutud piirkonna sõja wormina — olenewaks
teeb kindralfeldmarschali sellekohasest teadaandest. Piira-
mata weelaluse sõda pidi algama, kui kindralfeld-
marschal seda soowib. Selles mõttes rääkis riigi-
kantsler ka riigi päewal 28. sept. Weelaluse sõja
otstarbekohasus oli wahepeal parteides suuri lahkar-
wamisi sünnitanud ja meeoleolu haruldaselt ärewaks
teinud. Kuna parempoolsed parteid elawalt weelaluse
sõja poolt olid, seifid pahempoolsed, kes walitsuse
lähedal asusid, niisama temperamentiliselt wastu. Herra
v. Bethmanni tähenduse tõttu kisti ülem wäejuhatus
walitsuse enda poolt poliitilise wõitluse jekka riigi-
walitsuse toetamiseks. Mina kahetsefin seda sügawalt.
Seda ei tohtinud olla. Ülem wäejuhatus oli enda
igasugusest poliitilisest tegewusest eemal hoidnud ja
ei tahtnud selles asjas midagi muuta. Seda piinlikum
oli minule ja kindralfeldmarschalile v. Bethmanni
poolt esile kutsutud liikumine. Sõna tõsisest mõttes
tehti ülem wäejuhatus ikka suuremal määral weelaluse
sõja pidamises wõi mittepidamises wastutawa's.

(Järgneb.)

Segateated.

Maailma riikide sõjavägede suurus pärast sõda.

Saksa sõjaasjanduse ajakiri „Militär-Wochenblatt“ toob 4. septembri numbris tabeli, kus maailma riikide sõjavägede suurus pärast ilmasõda pildis ja arvudes on näitlikult tehtud. Iga riigi sõjaväge kujutab tema sõdur täies lahingu varustuses ja sõjaväe arvule vastavas suuruses. Selle järele kujuneb riikide sõjavägede suurus järgmiselt:

Prantsusmaa	800.000	meest
Inglismaa ühes afumaadega	600.000	"
Poolamaa	540.000	"
Jaapan	300.000	"
Ameerika	297.000	"
Etshhia	205.000	"
Greekamaa	200.000	"
Rumeenia	200.000	"
Itaalia	190.000	"
Jugoslaavia	170.000	"
Belgia	120.000	"
Saksamaa	100.000	"
Türgimaa	50.000	"
Ungar	35.000	"
Austria	35.000	"
Bulgaaria	25.000	"

Rõukogude Wenemaa sõjaväe suurus ei ole lehel kindlasti teada. Latvi ajal olla 55.000 meest, Leedumaal ka 55.000 Soomel ja Eestil olla kummogil 30.000 meest. Viimaste riikide sõdurid ei ole pildis kujutatud.

Eesti Sõjaväe Majandusühisus.

Viimats Tallinnas töötavatele tarvitajate ühiskustele asub lähemal ajal tööle suurem farnane ettevõtte, millel ostarbeks on meie sõjaväelastele ja nende perekondadele elutarvitusi muretseda. Samuti on õigustatud uues ühiskuses kaubatarvitajatena oja mõlma sõjaväelased, ka tagavaras seisvad ja väljateeninud, sõjas langes nute isikute lesed ja mitte abielus olevad tütreid, sõjaväe asutustes teenivad eraisikud, sõprusriikide ohvitserid ja nende riikide sõjaväe arstid.

Peale kaubanduslike tegevuse, mis liitme kehakatte, jalanõude ja sõjariistadega varustamises ning nende tarbeainete muretsemises seisab, kavatseb uus ühiskus põhikirja järele veel terve kogu tarvilike hariduslike ajutusi — nagu: haamatutele töökohtasid, sõõgimajapid, kirjovarasid, loenguid ja õpukurssi, raamatute kirjastamist ja ajalehtede väljaandmist — ellu tutsuda.

Viigi mõista, et nende suurte kavatstuste teostamiseks kapitali, mida ühefordistest 500 margalistest osamaksudest ja 25 margalistest aastamaksudest kogutakse — mitte ei jattu, sellepärast toetab ka Sõjaministerium ettevõtet tüseda abirahaga, mis praegu oma tegevust lõpetavate sõjaväe poodide walitsuse kasudest jaadub.

Ühiskus on ajutiselt Brookusmäel nr. 8, pood Wene tän. nr. 5, kus ligemal ajal kauplus avatakse.

Wastutaw toimetaja: Rindralstaabi polkownik Rinf.

Wäljaandja: Sõjavägede staab.

Sõduri toimetus ja talitus

on Wene tänawalt nr. 5

ÜLEWIIDUD
S. Brookusmäele nr. 8, kolmas ford.
(End. sõduri poodide osakonna ruumides).

„Setukeste elukohad ja arw“

Lisaks Setumaa kaart.

Hind 4 marka.

Jällemüüjatele ja raamatukogudele 30% hinnaalandust.

Tallinnas, Rütli tän. 13. Sõjaväe Trükikoda.

Sõjavägede staabi kirjastusel ilmus trükist:

Laskereeglid

3-tolliliste kiirtule suurtükkide patareide jaoks.

Kokkuseadnud Wene suurtükiwäe ohwitseride kooli 6-nda wäljaande (1917 a.) järele lipnik Karro.

Saada Sõjaväe trükikojast, Tallinnas, Rütli tän. 13.

Hind 6 marka.

Sõjaväe trükikoda.